

M. Cybulska

"Sądowy nadzór penitencjarny w ustawodawstwie polskim", Jerzy Śliwowski, "Przegląd penitencjarny", 1963, nr 1 : [recenzja]

Palestra 7/11(71), 68-69

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mierzonym małżeństwie przy jednoczesnym przyjęciu zasady, że pomiędzy zgłoszeniem zamiaru zawarcia małżeństwa a samym małżeństwem powinien upłynąć co najmniej miesiąc. W zakresie wspólności ustawowej nie został zaakceptowany pogląd Komisji Kodyfikacyjnej, że do wspólności ustawowej ulega włączeniu nie tylko pobrane już wynagrodzenie każdego z małżonków, ale również wierzytelność z tego tytułu, tak że w konsekwencji wspólność ustawowa została ograniczona tylko do wynagrodzenia już pobranego. Wreszcie jeśli chodzi o zakres obowiązku alimentacyjnego między małżonkami, to Rada Ministrów nie podzieliła stanowiska Komisji Kodyfikacyjnej, w myśl którego małżonek uznany wyłącznie za winnego powstania rozkładu obowiązany jest na żądanie drugiego małżonka — jeśli ten nie może własnymi siłami zapewnić sobie takiej stopy życiowej, do jakiej uprawniony był przed rozводом — dostarczyć mu potrzebnych w tym celu środków. Rada Ministrów uznała, że projektowany zakres uprawnień małżonka jest zbyt szeroki, i zajęła stanowisko, że o przyznaniu alimentów powinien decydować sąd, wysokość zaś ich powinna być ustalona nie według dotychczasowej stopy życiowej, ale w celu zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb, i przy tym tylko wtedy, gdy rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego.

Dokonano również zmian w instytucji przysposobienia przez wprowadzenie — obok dotychczasowej formy — także tzw. adopcji pełnej, która polega na całkowitym zerwaniu więzów przysposobionego z jego rodziną naturalną i nadaniu mu w nowej rodzinie pozycji nie różniącej się niczym od pozycji dziecka.

Wywody swe zakończył Minister Rybicki następującymi słowami:

„Centralnym problemem, jaki dziś staje przed nami, jest kierowanie procesem przekształcania świadomości społecznej obywateli i oparcie stosunków między ludźmi na zasadach moralności socjalistycznej. W walce, jaka się toczy między ideologią i moralnością mieszczańską, ideologią odchodzącej, ale zacięcie broniącej się epoki kapitalizmu, a zasadami moralnymi społeczeństwa socjalistycznego, szczególnie poważne zadania przypadają rodzinie. Przyszły kodeks rodzinny powinien stworzyć właściwe ramy umożliwiające wykonanie tych zadań”.

Sądowy nadzór penitencjarny w ustawodawstwie polskim

W nrze 1 (1963) nowego czasopisma pod nazwą „Przegląd penitencjarny” opublikowany został artykuł Jerzego Śliwowskiego pod powyższym tytułem.

„Pojęcie »sądowy nadzór penitencjarny« jest pojęciem nowym. Istnieje ono współcześnie w Polsce w ramach obowiązujących zarządzeń, jak również w ustawodawstwie projektowanym zaledwie od paru lat. Zresztą pomiędzy obu członami rozważań istnieje duża dysproporcja: odcinek istniejącego obecnie stanu rzeczy jest stosunkowo drobny w porównaniu z ustawodawstwem przyszłości: *lex ferenda* poważnie dominuje nad skromnymi jak dotąd pierwocinami tego, co można by nazwać zaczątkiem *legis latae*”.

Tymi słowami rozpoczyna autor swe wywody podkreślając, że w chwili obecnej norma obowiązująca opiera się wyłącznie na zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 1957 r. nr 65/57/U w sprawie tymczasowego uregulowania nadzoru nad zakładami karnymi.

Co to jest sądowy nadzór penitencjarny?

Omawiając to pojęcie, autor wyjaśnia, że nie jest to nadzór hierarchiczny, gdyż jest on wykonywany niezależnie od nadzoru realizowanego przez Centralny Zarząd Więziennictwa. Jednakże zmierza on do wspólnego celu, jakim jest racjonalna walka z przestępczością, przy czym sądy realizują ten cel w drodze orzecznictwa, a więziennictwo — w drodze realizacji wyroków. Racja bytu sądowego nadzoru penitencjarnego uzasadniona jest koniecznością koncentracji wysiłku zmierzającego do wychowania człowieka w ramach orzeczonej w stosunku do niego kary.

Następne zagadnienie to kwestia, czy sądowy nadzór penitencjarny ogranicza się wyłącznie do nadzoru w ścisłym tego słowa znaczeniu, a więc do kontroli i sprawdzenia, czy też wkracza także w sferę decyzji. Według obowiązującego obecnie i cytowanego wyżej zarządzenia organ nadzoru penitencjarnego uprawniony jest do zawieszenia sprzecznej z prawem decyzji administracji więziennej oraz do natychmiastowego przekazania sprawy Ministrowi Sprawiedliwości celem rozstrzygnięcia. Tak więc w ramach obowiązujących przepisów nadzór penitencjarny ma charakter czysto kontrolny.

Jednakże takie ujęcie penitencjarnego nadzoru sądowego jest niewystarczające w świetle współczesnych poglądów nauki. Powszechnie wysuwany jest postulat rozciągnięcia uprawnień sądów na wykonanie wyroków przez nie orzeczonych. W naszym k.p.k. istnieje przepis art. 416, który przyznaje sędziemu uprawnienia w sferze wykonawczej wyroku, co skądinąd zezwoliło na „wtargnięcie nowego kierunku rozwojowego w nurt tradycyjnego procesu karnego”. Nowa rola sędziego w zakresie wykonania kary stanowi gwarancję, że całość uprawnień i obowiązków więźnia będzie należycie realizowana.

Szczupłe stosunkowo — na tle obowiązującego stanu prawnego — uprawnienia sędziego w dziedzinie nadzoru penitencjarnego ulegną niewątpliwie rozszerzeniu w przyszłości. W toku prac nad projektem ustawy o więziennictwie przewidziane zostały dalsze funkcje sędziego w dziedzinie nadzoru. Są to funkcje samodzielnej decyzji i funkcje doradcze. Te ostatnie wyrażają się zarówno w konsultacjach udzielanych administracji więziennej, jak i we wnioskowaniu i wydawaniu opinii co do warunkowego zwolnienia, przerwy w wykonaniu kary i co do ułaskawienia. Według ostatniej redakcji projektu, obok nadzoru wykonywanego przez sędziów przewidziany jest również nadzór prokuratorski. Podczas gdy pierwszy z tych nadzorów zmierza do realizacji celu kary, zadaniem drugiego ma być kontrola legalności pozbawienia wolności i prawidłowego zabezpieczenia zakładów i aresztów. Do funkcji doradczych organów nadzoru penitencjarnego będzie należał obowiązek opiniowania wniosków dotyczących warunkowego zwolnienia, przerwy w wykonaniu kary i łaski.

Przyszła ewolucja uprawnień organów nadzoru penitencjarnego musi — zdaniem autora — pójść w kierunku „powierzenia uprawnień orzekających w całej pełni w ręce sędziego do spraw penitencjarnych. Uprawnienia orzekające staną się wówczas *fundamentum divisionis* między funkcją prokuratora a funkcją sędziego do spraw penitencjarnych”.

○ zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo

pisze Maria Król w numerze 7—8 „Nowego Prawa”.

Autorka rozważa kilka problemów wyłaniających się na tle stosowania ustawy z dnia 22 maja 1958 r.